

Estelle Levresse

Ryska oppositionen försöker rispa Vladimir Putins skyltfönster

Ryssland inför presidentvalet

Ur *Mediapart* 4 februari 2024

[Se lästipsen allra sist]

Den ryske presidenten satsar på en femte period vid makten. Trots att det är mer eller mindre garanterat att Putin blir återvald den 17 mars sparar Kreml inte på krutet i kampanjen. Men oppositionen, en del av den i exil, vägrar att ge tappt.

En grandios utställning i en av de vackraste parkerna i Moskva för att glorifiera vad landet uppnått. I varje fall har presidentadministrationen tänkt sig att den ska stärka Vladimir Putins ställning inför det presidentval som äger rum under tre dagar, den 15-17 mars.

Utställningen har fått namnet ”Ryssland” och invigdes i VDNH-parken¹ i början av november efter sju månaders förberedelser. Platsen har inte tillkommit av någon slump: på sovjettiden var denna enorma utställningspark i de norra delarna av huvudstaden tillägnad ”Sovjetunionens nationella ekonomiska landvinningar”.

I samband med kampanjen inför årets presidentval har alla landets regioner, inklusive Krim och de fyra annekterade delarna av Ukraina, plus ministerier och federala myndigheter, privata företag och kändisar fått i uppdrag att medverka till en jättelik utställning med syftet att visa ett mäktigt och modernt Ryssland.

Oberoende medier kritiserar de astronomiska summor som denna ”fåfångans marknad” tilldelats: drygt 5,1 miljarder rubel (53,3 miljoner euro) enligt en oberoende ryska sajten *Sirena*. Där skriver man att Republiken Tuva, en av de fattigaste regionerna i Ryska federationen, fått satsa 1,4 miljoner rubel (145 000 euro) på sitt enda stånd, dvs ”samma summa som går till förbättring av nedgångna bostäder”.

Inget som genererar nyhetssändningarna i tv. Där hyllas dagligen den ståtliga utställningen, som kommer att vara en del av valkampanjen och hållas öppen till den 12 april. Faraoniska utgifter trots att det inte råder något tvivel om att Vladimir Putin kommer att kamma hem en femte mandatperiod. Sedan flera år har alla seriösa motståndare, som den mest kände Alexej Navalnyj, plockats bort från alla uppdrag de blivit valda till. Idag sitter de fängslade eller befinner sig i exil.

Sjuttioett år gammal kan den sittande presidenten satsa på ytterligare två sexårsperioder vid makten tack vare den förändring av grundlagen som skedde 2020 och nu är det bara en bländande seger som gäller. Målet: att överträffa resultatet 2018 (76,69 procent av rösterna). ”Vilket inte är alldeles enkelt och kräver mycket resurser”, säger Nikolaj Petrov, statsvetare vid tankesmedjan Chatham House i London. ”Putin vill visa för eliterna att han har stöd av en förkrossande majoritet av ryssarna, att han är själva grunden för stabilitet och att han inte har behov av dem.”

Måtte kriget ta slut

Trots alla resurser som ställts till förfogande för presidentvalskampanjen väcker den föga intresse bland ryska folket. ”Folk bekymrar sig mer om priset på ägg och kyckling och inflationen i största allmänhet”, säger den ryska statsvetaren Jekaterina Schulmann med

¹ Se (Wikipedia): [Allryska utställningscentret](#)

forskningsuppdrag vid Carnegie Center i Berlin. Ett annat orostecken är de omfattande strömavbrotten i flera städer i landet de senaste veckorna och som orsakats av föråldrade installationer eller korruption.

Men sådana frågor verkar mindre intressanta för den ryske presidenten. Det var den 8 december som han officiellt förklarade sig som kandidat under ett samtal med en soldat från Donetskreionen, den sorts iscensättning han omhuldar. Några dagar senare höll Putin sitt första kampanjtal i samband med Enade Rysslands kongress, också det i VDNH-parken.

”Ryssland kommer att vara en suverän och självförsörjande makt, eller också inte alls existera”, sade han inför högt uppsatta partiföreträdare för att sedan än en gång anklaga Väst för att vilja destabilisera Ryssland ekonomiskt, socialt och politiskt. Och hans kandidatur godkändes officiellt den 29 januari.

För närvarande är det tio personer som planerar att utmana honom, i huvudsak obetydliga politiker eller representanter för den traditionella fasaden av opposition som kandidaterna för tre partier med säte i parlamentet: Leonid Slutskij (Rysslands liberaldemokratiska parti, LDPR), Vladislav Davankov (Nytt folk) och Nikolaj Charitonov (kommunistpartiet), som ställde upp redan 2004.

Överraskningen Boris Nadezjdin

I denna dystra samling bryter Boris Nadezjdin mot mönstret. En 60-årig liberal som öppet tagit avstånd från ”den militära specialoperationen” i Ukraina – han har kallat det ”ett stort misstag” av Putin. Dessa uttalanden mot kriget har rönt en oväntad succé de senaste veckorna i samband med insamlingen av de 100 000 namnunderskrifter som krävs för att ge honom rätt att delta. På plattformen *Telegram* har det publicerats foton av långa köer med väljare över hela landet som velat ge sitt stöd till Boris Nadezjdin. Flera namn inom oppositionen i exil har också uppmanat att skriva på.

Onsdagen den 31 januari, slutdatum för registrering, kunde Nadezjdin lämna in 105 000 namnunderskrifter till valkommissionen – sammanlagt hade han fått 208 000. ”Allt har gått bra”, sade han. Men nu väntar en ny tröskel.

Centrala valkommissionen har nu tio dagar på sig att verifiera och godkänna. Och Nadezjdin oroar sig för vad den ska kunna hitta på för att hindra honom från att delta. Redan den 2 februari meddelade kommissionen att de namnunderskrifter Boris Nadezjdin presenterat innehöll ”märkliga fel” och den 5 februari blev han uppmanad att förklara sig. Många observatörer betvivlar att Nadezjdin kommer att få ställa upp på grund av sina uttalanden.

En annan konkurrent, som har fred på sitt program, har redan uteslutits. Jekaterina Duntsova, en 40-årig oberoende kandidat som också hon väckt en viss nyfikenhet. Hon är journalist och trebarnsmor och har redan över 300 000 följare på plattformen *Telegram*. Men hon har inte gett upp. Hon har beslutat att bilda ett politiskt parti för valet till Duman 2026. ”Det ska bli partiet för alla som är för fred, frihet och demokrati”, säger hon.

En pacifistisk inställning som väcker eko bland befolkningen. Enligt flera studier vill en majoritet ryssar att kriget i Ukraina ska upphöra 2024. ”Förutom dem som direkt tjänar på det förstår folk inte varför det inte redan avslutats. De har anpassat sig men är inte förtjusta i denna nya situation och klamrar sig fast vid förhoppningen att allt ska vara över snart”, säger Jekaterina Schulmann, som konstaterar den speciella roll den administrativa apparaten spelar.

”Personalen inom byråkratin betraktar sig lite som nationens räddare, de är belåtna med att ha överlevt chocken 2022 och anpassningsperioden 2023, men nu väntar de sig en förändring i år. Ni där uppe, det är ni som startat det här kriget, utan att ge oss någon förklaring eller några mål. Vi hyste förtroende för er. Nu vill vi att de mobiliserade ska få åka hem och att tillvaron

blir mindre farlig och mindre nyckfull. Ja, det är ungefär så det låter”, säger Schulmann. Utgör det trycket något hot mot regimen? ”Det är inte stämningar som tar sig uttryck i protester, men som kan komma att påverka statsapparatusens sätt att fungera”, säger hon.

Stenar i presidentens sko

I avvaktan på en kandidat värd namnet har ett hundratal grupper och oppositionella i landet eller i exil, kring kommittén mot kriget och med namn som Michail Chodorkovskij och Maxim Katz, beslutat att bedriva en gemensam kampanj för att säga ”nej till Putin”.

”Dessvärre klarar vi inte av att få stopp på kriget, men vi måste göra allt som går för att ändra historiens lopp”, säger oppositionsmedlemmen Anastasia Sjevtjenko från Vilnius i Litauen. Förutom en rad möten den 21 januari i flera städer runt om i världen manar gruppen väljarna att infinna sig exakt klockan tolv på dagen den 17 mars och skapa långa köer för att visa hur många som ogillar Vladimir Putin.

I december placerade Alexej Navalnyjs team affischpelare i flera städer i landet där man kunde läsa ”Ryssland” och ”Gott nytt år” med en QR-kod. Den ledde till en webbsajt med rubriken ”Ryssland utan Putin” och som angav olika sätt att bedriva kampanj mot den sittande presidenten.

Även om Jekaterina Schulmann anser att resultatet av presidentvalet är klart på förhand kan oppositionens taktik komma att störa festen. ”I totalitära regimer behöver makten skaffa sig legitimitet genom att ge intryck av att ha om inte ha massivt stöd så i varje fall passivt godkännande. Genom sitt agerande kan oppositionen ge intryck av att det inte riktigt ligger till på det viset: vi har haft oljud i bakgrunden, irriterande bilder, skandaler här och där ... I en situation då systemet tycks kontrollera allt, då så mycket arbete lagts ner och så stora resurser satsats på att få fasaden att se ren och slät ut, blir minsta spricka så mycket mer irriterande”, säger hon.

Förutom olika aktioner på plats uppmanade de ryska demokratiska krafterna i slutet av december ledare i Europa och internationellt att ”inte erkänna Vladimir Putin som legitim om han blir omvald 2024”. ”Det är länge sedan vi såg Vladimir Putin som vår president. Vi följer uppmärksamt vad som skedde i Belarus där oppositionen lyckades bilda en demokratisk regering i exil med representanter för alla belarusier”, säger Anastasia Sjevtjenko.

Enligt henne står mycket på spel. ”Det är en fråga om liv eller död. Oppositionella som Vladimir Kara-Murza kommer inte att överleva 25 år i fängelse, Alexej Navalnyj klarar inte 19 år i fängelse. Och det finns många andra liknande exempel ... Vi kan inte ge upp”, säger hon.

Trots den apati som kan skönjas bland de ryska väljarna ser Jekaterina Schulmann ett positivt tecken i Jekaterina Duntsovas agerande. ”Hon visade att det inte går att totalt trycka ner ett stort land som Ryssland på så kort tid. Civilsamhället är inte fullständigt dött, ett politiskt uppvaknande kan ske mycket snabbt.” En strimma av optimism för alla som inte övergett hoppet om att Ryssland en dag kan komma att demokratiseras.

Lästips

Se även Boris Kagarlitskij: [Nadezjdin-fenomenet](#) (23/1 2024)

Svenska massmedia om Nadezjdin:

Nadezjdin fick ett förvånansvärt stort stöd – han hade inga svårigheter att på kort tid samla in de 100 000 namnunderskrifter som på papperet krävdes för att få ställa upp i presidentvalet. Detta skrämde uppenbarligen Putin & Co, som inte vill ge utrymme för krigsmotståndare och oppositionella att samla folkligt stöd. Så man gjorde precis som de flesta bedömare redan från

början förutsåg: hans kandidatur ogiltigförklarades med motiveringen att det fanns för många fel bland namnunderskrifterna (ett skäl som man tillgripit flera gånger tidigare).

Nadezjdin-kampanjen fick genomslag även i utländska media. Här följer en lista med reportage och kommentarer i svenska massmedia, de flesta från SVT/SR, men även ett par tidningar har medtagits. OBS att beslutet att stoppa honom blev officiellt 8 februari:

SVT:

[Ryssar köade för krigskritisk kandidat](#) (2/2 2024)

[Grattis Putin, kanske får du din slagpåse ändå](#) (2/2 2024)

[Putinutmanaren Nadezjdin stoppas från det ryska valet](#) (8/2 2024)

Sveriges Radio:

[Nadezjdin stoppas från ryska valet – ingen kandidat kvar mot Putin](#) (8/2 2024)

Aftonbladet:

[Krigskritikern vill utmana Putin – utan chans](#) (30/1 2024)

[Rysk krigskritiker kan diskvalificeras](#) (5/2 2024)

DN:

[Putinregimen tvekar: Ska antikrigskandidaten få ställa upp i presidentvalet?](#) (3/2 2024)

[Rysk antikrigskandidat stoppas – får inte utmana Putin](#) (8/2 2024)